

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

האם תנועת הצופים דמוקרטית?

1 שעות ו-15 דקות

הפעילות בתנועת הצופים דוגלת בדמוקרטיה וכוללת בתוכה את העקרונות למימושה

מתודה 1 : חשיבה משותפת

10 דקות | ... הצופים דמוקרטיית - נספחים 1+2

נבקש מהחניכים.ות להסביר מהי דמוקרטיה - כל חניך.ה יזרוק את הדבר הראשון שעולה ל.ו.ה לראש והמדריך.ה ירשום את הדברים על ההמסך, וישתף אותו.

לאחר מכן נקריא את ההגדרה לדמוקרטיה (נספח).

הערה למדריך.ה: בקשו מהחניכים.ות לא לחזור פעמיים על הדברים שהועלו.

מתודה 2 : פירוק

30 דקות

בשלב זה נעמיק בחמישה עקרונות דמוקרטיים: שוויון, קבלת החלטות על פי רוב, ייחודיות, חופש דעה, חופש ביטוי ופעולה.

נחלק את החניכים.ות ל-5 קבוצות קטנות במטרה לחקור האם בשבט שלנו יש מנגנונים שמאפשרים את קיומם של חמשת העקרונות הדמוקרטיים הללו. כל קבוצה תכנס לחדר בזום ותקבל עקרון והגדרה של ערך דמוקרטי שונה. ניתן מס' דקות לכל קבוצה להבין את העיקרון ולאחר מכן יצטרכו לחשוב ולדון בסוגיה- האם העקרון מתקיים בשבט ולהבין האם הוא עומד בהגדרה שקיבלה.

הערות למדריך.ה:

יש לעבור בין כל הקבוצות כדי לוודא שהבינו את הרעיון. במידת הצורך יש לעזור להעמיק את החשיבה או לכוון אותה לדברים הרלוונטיים לחיי היומיום בשבט.

ניתן לתת סיטואציות שממחישות את העיקרון ולבקש מהם.ן לזהות איזה עיקרון הוצג.

מתודה 3 : שיתוף

15 דקות

חוזרים למליאה בזום, כל קבוצה תסביר את העיקרון שדנה עליו ותסביר כיצד מתממש או לא בחיי השבט.

במידה ויש עקרונות שאינם מתממשים במלואם בשבט, יש לחשוב יחד מה ניתן לעשות אחרת בכדי לקדם עיקרון זה בשבט.

מתודה 4 : דיון בשאלה

20 דקות

נשאל את החניכים.ות:

- האם השבט שלנו הוא דמוקרטי? האם על כל עקרונות הדמוקרטיה להתקיים כדי שנוכל להגדיר גוף, ארגון או מוסד דמוקרטי?
- האם חשוב בעיניכם שהשבט יהיה דמוקרטי? למה?

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

- האם מההתנהלות הדמוקרטית של השבט אפשר לנסח אמירה כוללת על התנועה?
- האם תנועת הצופים דמוקרטית בעיניכם?

הערות למדריך.ה:

מומלץ לצרף לשיחה את מרכז.ת השבט כדי להעמיק בדילמות וגם לחשוף את החניכים.ות למנגנונים בשבט ובתנועה שהם.ן לא מכירים.ות כמו: מועצת תנועה, פורום מוביל, ההנהגה וכו'.

נקודות חשובות להצלחת הפעילות:

חשוב להבהיר לחניכים.ות כי תנועת הצופים פועלת באופן דמוקרטי ודוגלת בעקרונות הדמוקרטיה. חשוב לאפשר חשיבה ביקורתית על התנהלות השבט. חשוב לערוך תהליך מקדים של רכישת ידע ולמידה עצמית של המדריכים.ות.

חומרי השראה למדריך:

מקבץ סרטונים בנושא זכויות אדם

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

שכתב ט' – מסלול 1 - האם תנועת הצופים דמוקרטיית? – נספחים 1+2

הגדרה: מהי דמוקרטיה?

הגדרת המושג דמוקרטיה מעסיקה הוגי דעות רבים כבר אלפי שנים. השאלות, התשובות ומוקדי הדיון השתנו ומשתנים לאורך השנים. קל להגיד מה היא לא דמוקרטיה: היא לא רודנות או דיקטטורה, היא לא שלטון מיעוט או יחיד, היא לא חברה המאמינה בקיום אמת אחת.

אך מה היא כן? דמוקרטיה היא מרחב ציבורי המקיים את עצמו בעצמו, ושואל את חבריו באופן מתמיד שאלות בנוגע לדרך התנהלותו ומשתנה בהתאם להסכמות הרוב:

"תרבות דמוקרטית מאפשרת לייחודיותו של כל אדם לבוא לידי ביטוי בקהילה. מעודדת אקטיביזם חברתי, מקדמת שיתופי פעולה בין בני אדם וקבוצות, מטפחת יחסי גומלין בינם לבין הקהילה והסביבה בה הם חיים ובדרך זו שואפת ליצירת חברה שוויונית צודקת, צומחת ובת קיימא.

חברה המקדמת תרבות דמוקרטית, מאמינה בתפיסת אדם רב ממדי לפיה לכל אדם חוזקות וחולשות, ועל הקהילה ליצר תנאים מיטביים עבור הפרט כדי לממש את ייחודיותו. תרבות זו מושטת על כבוד אדם ושוויון הזדמנויות.

חברה דמוקרטית מאמינה כי זכויות אדם הינן זכויות טבעיות אשר על מימושן לבוא לידי ביטוי באינטראקציה של אדם עם סביבתו הפיסית והאנושית.

תרבות דמוקרטית מעודדת יזמות וחדשנות, מחויבות אזרחית ומעורבות חברתית".

(המכון לחינוך דמוקרטי)

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

נספח 2 : כרטיסיות ושאלון

כדי לבחון האם התנועה שלנו היא דמוקרטית והאם השבט שלנו מתנהל באופן דמוקרטי, בחרנו להתמקד בחמישה עקרונות יסוד :

שוויון

שוויון הוא ערך יסוד של חברה צודקת ועיקרון מרכזי בחברה דמוקרטית. השוויון הוא ערך שצידוקו הוא מעצם היותו שוויון, ועומד בפני עצמו לפני שישרת ערכים אחרים. ערך השוויון שולל אפליה או העדפה של בני אדם מטעמים של גזע, צבע, מין, לשון, דת, השקפה, לאום, מוצא, מעמד חברתי, נטייה מינית וגיל. מטבעם, אין בני האדם זהים, אך השוני ביניהם אינו סותר יחס שוויוני אל בני אדם כבני אנוש, כפועלים מוסריים, וכבעלי זכויות יסוד וחובות שוות.

(מבוסס על ההגדרה מאת המכון הישראלי לדמוקרטיה, המכון לחינוך דמוקרטי)

קבלת החלטות על פי רוב

קבלת החלטות על פי רוב היא עיקרון דמוקרטי שקשור לעיקרון שלטון העם והפלורליזם. לפי עיקרון זה, החלטות מתקבלות על ידי הרוב בלבד, והן מחייבות את הציבור כולו. הכרעת הרוב באה לידי ביטוי בבחירות, בהצבעות יומיומיות בפרלמנט ובמשלה ובפסיקות של בית המשפט.

בעיקרון זה חשוב לזכור גם את עיקרון שיתוף הציבור, הדואג לשתף את הציבור כולו בהחלטות מרכזיות באמצעות סקרים והצבעות ייעודיות. כמו כן, עיקרון זה מבטיח קיומן של ועדות הביקורת שמטרתן לשמור על ביצוע החלטות שהתקבלו ועל ניקיון העשייה.

(מבוסס על ההגדרה מאת המכון הישראלי לדמוקרטיה, המכון לחינוך דמוקרטי)

ייחודיות

שמירה על ייחודיות של הפרטים והקבוצות השונות בחברה היא עיקרון דמוקרטי שמממש את ערכי הרב-תרבותיות והפלורליזם (ריבוי שונות בחברה). עקרון הייחודיות מבוסס על מתן שוויון זכויות וחופש ביטוי לקבוצות שונות בחברה, בהן קבוצות מיעוט, כך שיוכלו לבטא את השונות ביניהן ולהתאגד במסגרות שונות כבחירתם. למימוש עיקרון זה נדרשים מנגנונים של המדינה, וקביעת ערכי קבלת השונה כערכים מובילים בחברה : סובלנות, כבוד, הבנה והיעדר אפליה.

(מבוסס על ההגדרה מאת המכון הישראלי לדמוקרטיה, המכון לחינוך דמוקרטי)

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

חופש דעה

"זכות זו היא במהותה חירותנו לגבש לעצמנו דעה בכל עניין המצוי על סדר היום שלנו או של הציבור. - עניינים פוליטיים, מוסריים, דתיים, אישיים, מדעיים. חופש הדעה פירושו החירות להחזיק בעמדה מסוימת גם אם אין היא מקובלת, וגם אם היא נתפשת כמסוכנת או כמזיקה. הוויכוח בשאלה, האם הארץ נעה סביב השמש או השמש נעה סביב הארץ היה, בין היתר, ויכוח על הזכות לחופש הדעה. מי שטענו אז שהארץ נעה סביב השמש הועלו על המוקד, וזוהי ראייה לכך שהחברה לא כיבדה את הזכות לחופש הדעה. חופש הדעה היא זכות מיוחדת במינה: היא נוגעת למצב האמונה הפנימי של האדם ולא לפעולה חיצונית שלו, לרבות ביטוי לדעה שהוא משמיע".

(מתוך הספר 'זכויות אדם בישראל')

חופש ביטוי פעולה

חופש הפעולה מאפשר קיום הדעה החופשית. הוא משלב את הזכות להפגין עם עקרונות של יזמות וחדשנות. הפגנות הן פעולות המאפשרות לאזרחים להשמיע את דעתם ולהשפיע על מקבלי ההחלטות ועל אזרחים אחרים שדעתם שונה.

חדשנות היא יצירת ערך מוסף באמצעות פתרונות חדשים לצרכים קיימים, או באמצעות יצירת פתרונות לצרכים חדשים. עיקרון זה חשוב במיוחד לקבוצות מוחלשות בחברה, שעל פי רוב לא נגישות לאמצעי התקשורת ולמוקדי הכוח השלטוניים, ויכולות פחות להשמיע את קולן. חובתה של המדינה לאפשר לאזרחים להפגין, ולהגן על המפגינים במקרה הצורך.

(בהשראת האגודה לזכויות האזרח)

שאלון למחקר בשבט (מצורף בעמוד הבא)

האם תנועת הצופים דמוקרטית?

דף תצפית ומחקר שבטי

שבט _____ :

העיקרון הדמוקרטי _____ :

נצא לבדוק האם העיקרון מתקיים בשבט שלנו ובאיזה אופן.

נעשה זאת בשלושה שלבים: התבוננות-פירוק-חשיבה

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

שלב ראשון – התבוננות

מתוך ההגדרה של העיקרון הדמוקרטי, במי אנחנו רוצים להתבונן כדי להעמיק בנושא? קבוצה? אנשים מסוימים? בעלי תפקידים? נצא למשימה מדויקת.

דברים ששמנו לב אליהם במהלך התצפית / הראיון / אחר :

שלב שני – פירוק

נבחר דילמה, הקשורה לעקרון, מחיי השבט

(מומלץ להעלות כמה לפני הבחירה)

הדילמה :

ההתנהלות / תפיסת הנושא היום בשבט היא :

מה העיקרון הדמוקרטי מבקש ביחס לדילמה?

תנועת הצופים העבריים בישראל (ע"ר)

שלב שלישי – חשיבה משותפת

האם יש מנגנון השומר על העקרון להתממש במציאות של חיי השבט? מהו?

אם יש, האם המנגנון באמת נותן מקום ומענה לעיקרון?

השאלה שהשבט צריך לשאול את עצמו ביחס לעיקרון הדמוקרטי:
